

Magyarországi sajtóperek. Szaporodnak a sajtóperek, a sajtóvétségek és fogházbüntetések Magyarországon. És hogyan fájna ez nekünk, nekünk, akik megtanultuk megbecsülni a magyar szót, a magyar írást, akiknek minden egyes eltiltott magyar betű fáj, minden kimondatlan magyar és emberi sirám, minden kis szabadság, amit elgázolnak, minden író és mester, akit elhallgattatnak. Fáj ez és szégyeljük, ha még nem fáradtunk el szégyenletében magyarságunknak és emberségünknek ebben a nagyon magyar-talan és embertelen világban. Mit csináljunk? Kultúrbotrányt kiáltunk? Tiltakozunk? Szomorú a mi emberségünk, ha tiltakozó szavunkban már nem hiszünk, ha csak öngazoláskép emeljük fel reménytelen szavunk. Kell még valakinek, valaha rámutatnak-e még arra, hogy volt valaki, aki felszólalt, tiltakozott, akinek fájt, aki szégyelte? Ez tényleg már csak a „jövőnek szóló megmutatás s a kőpadra vont becsületnek a szava”.

Harminchat éve múlt, hogy Ady Endre aki olyan jól látta és fájlalta a magyar betegségeket, ezt írta:

„... nálunk, Magyarországon egyre nő a sajtópörök száma s egyre nagyobb divattá válik útni a sajtón... s valószínűleg még cudarabbul lesz nálunk. A mi sajtótörvényeink, szokásaink, fölfogásaink s domináló társadalmi áramlataink mind a sajtószabadság kivégzését célozzák. És ezért szaporodnak a sajtópörök. Már nemsokára gyanús lesz minden kinyomatott sor: nem lehet őszinte, mert le merték írni.

Kell mondanunk, hogy a reakciót szolgálja mindez? A gondolat megfojtása a világ hátrafordulását jelenti.

És esziorul a szívünk, ha látjuk, hogy a magyar ügyészi és bírói kar, melynek szabadelvűsége még egy-két évtizede is olyan erős volt, — mint illeszkedett hozzá a megváltozott időkhöz. Az az őszintébb újságíró, akit törvénybe idéznek, vágóhidra megy. Jaj annak, akik a

mai rend bálványaihoz ujjal is nyúlni mernek“.

36 éve. Hol ez a 36 év? Mi történt ezalatt? Egyszerűen elveszett az időtlen magyar nyomorúságban? Hát semmit sem tanultunk, hát semmit sem javultunk? Egy emberöltő elveszett, kimaradt, egy barázdája a magyar történelemnek bevetetlenül, kicsirázatlanul maradt. — De torlódik már, gyül, halmozódik egy eljövendő viharhoz, tisztításhoz, leszámoláshoz való nagy keserűség. És az amit most konstatálunk, amit most fájlalunk, szégyenlünk Fejtő Ferenc elítélésében egy lelkünkben felgyülemlett, elraktározott most szomorú és reménytelen keserűség. De nagy keserűségekből, elraktározott, elfojtott mai indulatokból nő a holnap vihar.

K. J.

S Z E M L E

Faludy György műfordításai.

Két Faludy-kötet fekszik előttem. Az első egy korszerűvé varázsolt Villon, akit nehéz studiumokkal és ezért nagyon nagy élvezettel közelítettem meg valamikor — a másik egy „Európai költők antológiája”, amiben századok lelke sorakozik és áll glédába béke és szabadság mellett. És eszembe jut Faludynak egy a Korunk-ban megjelent hosszabb fordítása: Heine verses útleírása „Németország, téli rege”. Mindhárom írás őszinte öröm a versek szeretőinek. Villon, Heine és az antológia költői elmúlt korok tanuvalloása századunk felemáslelkű, szorongó olvasóihoz.

Ezek a fordítások nem hitelesített, a régi irodalmi mértékek szerint hitelesíthető mesteremberi fordítások. Faludy sokkal többet tett ennél, átültette és a mi korunknak virágoztatja és gyümölcsözteti elszállt korok majdnem elfelejtett veteményeit. A Heine-fordítást megelőző bevezetésben elmondja Faludy szempontjait: minden kornak megvan sajátos

fordítás-művészete, minden kor saját képe-re hamisítja és formálja a régieket, őtudaatlanul is. Ő ezt tudatosan teszi, azt nézi, hogy a mi korunkban mi abból a régi versből korszerűen felhasználható, kiaknázható és egyáltalában ható. Mit és hogyan lehet átültetni, hogy aki olvassa, időkeletti, nagy szenvedélyeket, mozgató erőket érezzen benne saját korának érthető, ható, lázító, gyönyörköd-tető nyelvében.

Bizonyos litterátorok, kritikusok sok kifogásolni valót találtak Faludy átkölté-seiben. Azt is mondták, hogy az ilyen átköltés, a hamisítás sőt plágium határán mozog. Hát ez olyan irodalmi kukacoskodás, litterátus szörszálhasogatás. — Villont bizony eredetiben igen kevesen olvassák, s még hű és jó fordítását is igen kevesen élveznék, hiszen annyi kortörté-net kellene ehhez, ami nélkül teljesen elsikkadna Villon-nak az a mondaniva-lója, ami ma is aktuális. Faludy tökéletes interpretátor, aki teljesen bedolgozta ma-gát a kortörténetbe, elvégezte ezt a munkát az olvasó helyett, aki — különö-sen ma — nem olvashat filológiai és történeti szakkönyvekkel a kezében.

Pedig kell, nagyon kell az, amit Vil-lon, Heine és az antológia költői mon-danak. „Föl kell támadniok a porladó humanisták és enciklopédisták nagy tanításainak, föl kell támadniok a nagy forradalmak eszméinek...” — mondja Ady valahol. Faludy régi idők forradal-mait, lázadását, igazság-, szabadság- és béke-keresését támasztja fel a filológiai halálból. A mult termékeny lázadásait átülteti a mai korba, mai nyelven sirja és átkozza a régi és új, sirni és átkozni valókat. A huszadik század verejtékes kinján művelt, ágyúkkal és srapellekkel felszántott, kaszárnnyakkal és börtönökkel teleépített, sok vérrrel megitatott humu-szába veti el a régi korok magvait. És ezek nemes, jó magvak, valamikor ezreket mozdítók. Vajjon kikelnek-e még ma is, ebben a megbabonázott, terméketlen,

szomorú században? Vagy elvesztette már minden mag a termőképességét és ember-teremtő erejét és akaratát? Hát nem dühít már a gúnyos rigmus, nem űz a szabadsággal? Nem embernek való már a humanizmus, kialudt vulkán, hűnyő zsarátnok csak az íge? Van még hiva-tása, küldetése, mondanivalója nyomorult s aljas szelekkel bélelt századunkban ezeknek a verseknek, van még értelme, felfogóképessége a mai beskatulyázott, megnyomorított embernek ilyen versek-hez? Nem százszorosan megcsúfolt, el-fojtott, meghazudtolt gondolatokat, kép-zeteket, kihűltnek tartott tüzek parazsait hozzák ezek magukkal?

Szent szikrákat hoznak századok érzés-máglyáiról ezek az írások. Heine szik-ráit, akit hirtelen fellobbanó vágy hajt rozzant csészán, baktató postakocsin haza Németországba és akire otthon rüinelnek a lidércek. Dermesztő, lélekzetelállító véres, szőrnyű képei ülnek rá a porosz csizmának, kaszárnya- és börtön-szag, germán kísértetek: őrmesterek, tányér-sapkások, magasgallérú, zsirosnyakú hi-vatalnokok, egyenruhák és pojácás császár. És egy lidérces, vad és dermesztő — most valórávaló — német jövő képe űzi vissza életbe, lélekzésbe, Matildhoz, szerelemhez, Párisba.

Villont ad nekünk Faludy, a XV. szá-zad vallomását a XX századnak Szabad csapongó madár és pap-ijesztő, parlament-feleselő, hercegeket zsaroló, féktelen és ragyogó költőjét a középkornak. Középkor képeit hozza az újraéledő közép-kornak és régi és új lázadását embernek, költőnek. Villon testamentuma, ez a bá-mulatosan gazdag rímhalmazba öntött vallomás, Faludy kezén gyönyörű ké-pekbe, csodásan hajlékony magyar nyelvre fordítódik. Nem kell-e nekünk ez a rablólovagok, cifraruhás papok, parlament és hercegek ellen acsarkodó vad fickó, aki megy százada rozzant épületei és rothadt intézményei között, „megáldva és leköppe mindenütt!”

És azután az antológia: Csokonai édes-bús rigmusai, Berzsenyi érc-szavai, Vörösmarti férfias átkai, Petőfi lángostorai és modern magyar költők után más nyelvek és más századok lelkének őrei; Catullus, Tibullus és Juvenális, Petrarca és Aretino, katalán koldúsok úszító dala, Hutten német parasztjainak kitörő átkai, dán földtúrók és angol takácsok éneke, és Ronsard, és Shelley, Byron és Heine. Régi, sirni- és átkoznivalók után modern hábo-ús költők verseiben remegő, még közellevő réműlete a világháborúnak.

Szikrák ezek, amiket századok érzésmáglyáiról hoz ide a szél, szikrák, amik valami gyúlékony anyagot, gyúlékony embert együtt-érzőt, együtt-lelkesedőt, együtt-lázadozót keresnek. Kései szikrák tűzre lobbantsatok, régi magvak kikeljenek, elmúlt korok tanúvallomásai vádoljatok egy sötét és meglapuló korban. Vádoljatok új pöreiben az elgázolt emberségnek. Mert Faludy és a megszólaltatott régiek és mi, olvasók, szorongó áldozatai korunknak, mindannyian ennek a nagy pernek vádlói vagyunk.

Poór János

Eörsi Béla: A magyar földműves-szegénység kialakulása. Eörsi ezen munkájában is a magyar földműves-szegénységgel foglalkozik. A nincstelenek életét írta meg a jobbágyság felszabadítása óta. Bevilágít sötétlő viskóikba, megvizsgálja, mit esznek s hogy születik a szegények gyereke és miképpen nyomorog az öregje, ha idejekorán meg nem halt. Kikutatja, hogy mit keresett a jó békevilágban a cseléd, a napszámos, a részes, a sommás, hogy indul munkájába a kubikus. Vagyis vizsgálat tárgyává teszi a falusi szegénység életét. A könyv során leírt irtózatosságot persze nem túrték el minden jajszó nélkül, tehát élénk idézi a csodátváró özvegyasszonyt, az Alföld istenkeresőit. Lerajzolja a sze-

gény nép passzív ellenállását, majd a tudatosabb réteg szabadság felé irányuló törekvését, mozgalmát és szabadságharcát. S noha a Dózsa-féle kivégzés rettenetessége nem is ismétlődik meg a megtorlás idején, de kegyetlen, minden szervezkedést, minden munka-abbahagyást megakadályozó törvénnyel próbáltak halotti csendet teremteni a magyar rónán. A századunk elején cseléd és aratósztrájkok söpörtek végig a középkori rendszerű nagybirtokon és az azt a kort megélt nagybirtokosok még ma is rettegve gondolnak arra az időre, hisz akkoriban kerültek vasrácsok a régi udvarházak ablakaira. Az új század ipari konjunktúrát hozott, amely az úgynevezett „drágasággal” járt s ami lehetővé tette, hogy a nincstelenek kissé jobb bérhez jussanak.

Eörsi a békevilág egyik realis történelemírója lett ezzel a könyvével.

N.

SZINHÁZ—FILM

A nagy illuzió. (*La Grande Illusion*).

Ilyen című filmet mutatott be a szubotica Városi mozi; francia film, kevésbé ismert szereplőkkel, háborús, de inkább háborúmögötti, hadifogolyfilm, a francia és német lelkiséget, különösen a háborús francia és német lelkiség ellentétét és egyöntetűségét egy síkon bemutatandó — és mit láttunk? A tisztii fogolytábor drótkerítése mögött lappangva folytatódó és mindenben, még a legvéresebb háború akadályain is átment osztályellentétet, osztályharcot bizony, a francia uniformisban élő tisztek között és a társadalmi ranglétra ugyanazon fokán álló adáz nemzeti ellenség közösségét egy francia és egy német báró vezérkari tiszt között. Az osztályok elhatároló és megnyíló falain belül lehetséges csak közösségtalálkozás és ugyanakkor a saját fajtájabeli-